

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

Nr. 6

15. Juni

60. Aarg.

UDGIVET AF DET DANSKE HEDESELSKAB

1939

Beplantningen af den danske Hede har givet vort Hjemmemarked Artikler af Verdensformat. Varer skabt paa dansk Initiativ, ved dansk Stræbsomhed og dansk Dygtighed.

Det er Varer, gennempræget af dansk Aand, rene uforfalskede Kvaliteter, besiddende Fyrre-skovens sundhedsbringende Kraft. Deres Kendemærke er

DANAPIN

DE UNDDGAAR AT FEDTE HÆNDERNE
OG BRUGER KUN DET HALVE.

FIERNER SKÆL OG STIMULERER
HAARVÆKSTEN.

DANAPIN-
BRILLANTINE

Alm. Størrelse ... Kr. 1,00
Stor " ... " 1,75
Brillantine-Forstøver " 4,00

DANAPIN-HAARSPRITUS

Med Salicyl eller Tjære

Alm. Størrelse ..... Kr. 2,00
Stor " ..... " 3,25

HELER SMAARIFTER OG GØR HUDEN
GLAT, SUND OG NATURLIG.

DANAPIN-BARBERSPRIT

Alm. Størrelse ..... Kr. 2,25
Stor " ..... " 3,50
Barbersprit-Forstøver.. " 4,00

Sydvestjyske Teglværkers Salgskontor

Telefon 58

Ølgod

Telefon 58

Alt i prima røde Drænrør 2"-16"
Mursten, Tagsten og glasserede Varer — Forlang Tilbud

Røde - 1½" — 12" - Drænrør.

Tilkøres overalt paa Sjælland.

Akts. Frederiksholms Tegl- & Kalkværker.
Vesterbrogade 12 — København V. — Central 282.

Vore anerkendte - RØDE DRÆNRØR -

føres altid paa Lager fra 2" til 8".
Tilbud til Tjeneste.

A/S Gammelgaard Teglværk,
Skive.
Telefon 187.

Ellidshøj Kridt- og Kalkværker

ved Chr. Sørensen.

Telefon 4. Ellidshøj St. Telefon 4.

Fabrikation af prima Gødningskalk (95 %), pulveriseret og upulveriseret, samt Foderkridtmel til billigste Dagspriser.
Foreninger indrømmes Rabat.

Hornbæk Cementvare- og Mørtelfabrik

Marius Ødum
Telefon 400 Randers

Kun $\triangle$ mærkede
Varer føres

Største Lager

Bedste Kvalitet

Forlang Tilbud

RØDE DRÆNRØR TAGSTEN MURSTEN

Kählers Teglværk
Korsør

Drænrør.

Røde Drænrør fra 2" — 8" al-
tid paa Lager. Forlang Tilbud.

1/8 Aalborg Teglværker.

Vesterbro 58. Telf. 24 & 305.

Nivaagaards Teglværk.

Telf. Nivaa Nr. 9. Nivaa St.

Drænrør i alle Dimensioner
fra 2" til 15". — Lerrør med
og uden Muffe fra 6" til 15"

— Forlang Tilbud. —

Spedalsø

Cementvarefabrik.

R. Jensen. — Indeh. J. Jensen.

Tlf. 504. Horsens. Tlf. 504.

Imprægnerede Rør
efter Ingeniørfor-
eningens Normer.
Drænrør i forsk. Di-
mens. fra 10-50 cm.
— Brøndringe. —

FORLANG TILBUD.

De forenede Kalkværker

Tlf. 25 Thisted Tlf. 25

Fabrikation af prima pul-
veriseret Gødningskalk (97%)
samt pulveriseret brændt Kalk
"Separator Pulverkalk"
til saavel Gødnings- som Mu-
rerbrug. — Billige Priser og
fordelagtige Betingelser.
Foreninger indrømmes Rabat.

J. C. HALVORSEN

Kroghsgades Cementstøberi

AARHUS

Kontor: Dannebrogsgade 20
Telf. 5019—5020

Imprægneret Cementrør, anerk. af
Autoriteterne som fuldstændig
Erstatning for glass. Lerrør.
Monierrør. Maskinstampede
Rør. Brøndringe.

Dagens billigste Pris.

— — Forlang Tilbud. — —

Skive Cementstøberi

Knud Østergaard

Telefon 921

Maskinstampede Cement-
rør i forskellige Dimensio-
ner samt Brøndringe. —

Midtjydske Teglværkers Salgskontor

Drænrør - Mursten - Tagsten - Radialsten

Telefon 1330

Viborg

Jernbanegade 12

Anvend Tørvestrøelse ved Dræning.

Paa Jorder med fintsandet Undergrund kan en Tilsanding af Drænrørene forebygges ved Anbringelse af et Lag Tørvestrøelse („Hundekød“) omkring Stødfugerne, ligesom Tørvestrøelse med Fordel benyttes ved Dræning i stiv Lerjord. Spørg Hedeselskabet.

Petersværk Cementvareindustri

Telefon 1055 — Nørresundby

△ Betonrør efter dansk Ingeniørforenings Normer
Vibrede Monirrør — — Imprægnerede Rør

Bjerringbro Cementvarefabrik

ved Th. Petersen
Telf. 111, Bjerringbro

Alle △-mærkede Rør
Imprægnerede
og uimprægnerede

Stort Lager
Aldrig leveringsdygtig

Mejeriernes og Landbrugets Ulykkesforsikring.
Telf. 14.350. - Gensidigt. - Reventlowsg. 14, Kbhvn. V. - Statsanerkendt.

Ansvarforsikring

Automobillforsikring

Henvendelse til Kredens Tillidsmand eller til Kontoret.

Teglværkernes Salgskontor, Horsens.

S. M. B. A.

Telefon 1109.

Søndergade 37.

Drænrør — Mursten — Tagsten.

RESENBRO CEMENTSTØBERI

v/ M. J. MATHIASSEN
Telefon 34

Impr. Rør efter Ingeniørforeningens △ Normer.
Impr. Rør med Muffe
fra 4" til 22".

Brønde og Kegler.

Røde Drænrør

fra 2" — 12" have
altid paa Lager.
Forlang Tilbud.

„Sofienlund“ Teglværk.

Telefon 10 Ulstrup.

Husk at forlange

E & C

statskontroll.

Høne- og Kyllingefoder

tilsat ren uforfalsket,
Torskelevertran

E & C's Høne- og Svineløderfabrik

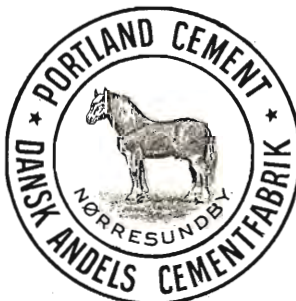
Aktieselskab

Esbjerg

TJÆREBORG CEMENTSTØBERI

F. CHR. JENSEN
— Telefon 21 —

Impræg. Cementrør efter Ingeniørforeningens Normer. —
Monirrør i forskellige Dimensioner fra 50—125 cm.
Forlang Tilbud.

Tegn Annonce i

Jydsk Telefonbog

Jydsk Telefon-Aktieselskab
Aarhus

Holbæk.
Tlf. 1213
(4 Lin.)

HOTACO

Holbæk Tagpap- & Cementvarefabriker A/S.

Patenterede Rensningsanlæg for Husspildevand:

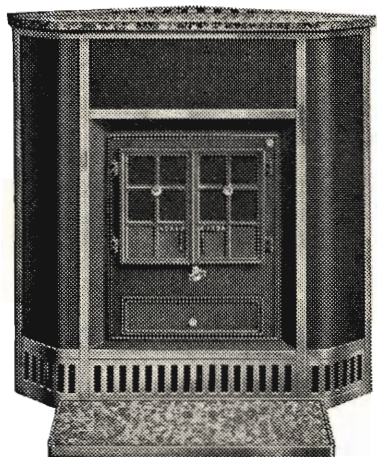
H. T. C. Separatorer.

„TRIX“-Husrensingsanlæg.

Rensningsanlæg for industrielt Spildevand samt Fedtudskillere og Benzinudskillere.

København.
Ewaldsensvej 12.
Tlf. Centr. 6913
(2 Lin.)

Hess' Brændekaminer

Har **Rundtræk**

og derfor

stor Nyttevirkning

og Varmeevne

SKÆRM AF POLERET STAALPLADE,
MARMORDÆKPLADE MED FORNIK-
LET RIST SAMT MARMORFORLIGGER

FLERE

STØRRELSER

C. M. Hess' Fabrikker A/s - Vejle

Forhandlere overalt!

Hotel Herning.

Telf. 21-41.

Byens første Hotel.

Aktieselskabet

AARHUUS PRIVATBANK

— stiftet 1871 —

Aarhus:
Hovedkontor.

København:
Nygade 1.

Aktiekapitalen & Reserver **ca. 17 Mill. Kr.**
hæfter til Sikkerhed for alle Indskud.

Andels-Anstalten Tryg

tegner alle Arter af Livsforsikringer.

Hovedkontor: Rosenørnsallé 1 — København.

AALBORG TAFFEL AKVAVIT.

Hedeselskabets Tidsskrift.

Nr. 6.

15. Juni 1939.

60. Aarg.

Indtrædende Medlemmer indtegnes hos Selskabets Forretningsførere. Medlemsbidraget er enten aarlig mindst 5 Kr. eller en Gang for alle mindst 100 Kr. Større Bidrag modtages gerne. Korrespondancer og Afhandlinger bedes sendt til Hedeselskabets Hovedkontor, Viborg. Tidsskriftet udgaar 1 Gang om Maanedn og sendes uden Vederlag til Selskabets Medlemmer. Annonce bedes sendt til Hedeselskabets Hovedkontor, Viborg Annoncepris 25 Øre pr. mm. Oplag 10,000 Eksempl.

Indhold: Hedeselskabets Forretningsførere. — Gave. — Plantningsforeningernes Aarsmøde i Kolding. — Den sorte Jyde. — Fra Hedeselskabets Grundforbedringsvirksomhed. — Litteratur: En interessant Afhandling om Rodfordærveren. - Skovenes og Plantagernes Indflydelse paa Nedbørsforholdene. — Hedeopdyrkning i Skotland. — Nye Plantagearealer. — Mindre Meddelelser. — De jydskede Hedeplantager set fra Luften.

Hedeselskabets Forretningsførere.

I Anledning af, at Hedeselskabets Forretningsfører for *Ringkøbing Distrikt* gennem 26 Aar, Konsul Chr. Christensen, Ringkøbing, er afgaaet ved Døden, er Hvervet overtaget af Hr. Landsretssagfører Dalgaard Knudsen, Ringkøbing.

— Forretningsføreren for *Snebjerg Distrikt*, Hr. Assistent N. C. Nielsen, Forsøgsstationen, Studsgaard, har ønsket at fratræde paa Grund af Bortrejse, hvorefter Hr. Assistent Christian Esbensen, Forsøgsstationen, Studsgaard, har overtaget Hvervet.

G A V E.

I Anledning af Institutionen Arnborg Hedegaards Fødselsdag den 15. Maj har Formanden for Institutionen, Direktør *Sofus Oppenheim*, København, paany skænket Understøttelsesfondet for Hedeselskabets Tjenestemænd 300 Kr.

PLANTNINGSFØRENINGERNES AARSMØDE I KOLDING.

De samvirkende Plantningsforeninger afholdt den 31. Maj Aarsmøde i Industriforeningen i Kolding. Mødet overværedes af tæt ved 200 Repræsentanter for Foreningerne.

Formanden, Anders Levring, Væth, bød Velkommen og mindedes i smukke Ord Medstifteren af De samvirkende Plantningsforeninger,

Provst *Thyssen*, *Ribe*, og *Peter Jensen*, Formanden for Kalundborg Plantningsforening, der begge var afgaaet ved Døden siden sidste Aarsmøde.

Gdr. *Møller Holm*, *Vust*, valgtes til Dirigent, hvorpaa Formanden afgav

Beretning.

Af Beretningen fremgik det, at Aaret havde været et stort og virksomt Aar for Plantningssagen, navnlig fordi det almindelige Arbejde er blevet suppleret med Det flyvende Korps' Virksomhed.

Formanden mente, at Korpset naaede lovlig langsomt rundt. Det vilde have været af den største Betydning, om Socialministeriet var gaaet med til, at Kommunerne kunde have anvendt de lokale arbejdsløse til Læplantning. Man vilde dermed have været langt længere fremme, idet baade Februar og Marts havde været gode Plantemaaneder og der havde været arbejdsløse nok.

Formanden udtalte et motiveret Ønske om, at Jordlovsudvalget i stigende Grad vilde gaa ind for, at alle nyoprettede Brug ved Oprettelsen fik anlagt Læhegn.

Det vilde ligeledes være ønskeligt, om Hegnsloven blev taget op til Behandling. Det havde staaet paa Dagsordenen i 20 Aar, men Sagen laa stadig begravet i Ministeriet.

Kolding Bys Borgmester, *Knud Hansen*, bød derefter i smukke Ord Velkommen til Kolding.

Direktør *C. E. Flensborg* redegjorde udførligt for Detailler i Plantningsvirksomhedens Arbejde.

Af Bevillingen fra Staten paa 114000 Kr. er til Indkøb af Planter anvendt 78635 Kr. og til »Særlige Formaal« samt Jordarbejder i Forbindelse med Læplantning er anvendt henholdsvis 21530 Kr. og 13900 Kr. Til næste Regnskabsaar er overført 10788 Kr., der foreløbig er udbetalt som Forskud til særlige Formaal og Jordarbejder til Foreninger, der ikke havde været i Stand til at indsende Regnskab rettidigt. I ordinært Statstilskud er der ydet Foreningerne ialt 27 % af Planteværdien, deraf 7 % til »Særlige Formaal«.

Ialt er der udleveret 5576356 Naaetræer og 2393976 Løvtræer til en samlet Værdi af 331386 Kr. og til 11953 forskellige Modtagere.

For 1939 er der planlagt Uddeling af 4871372 Naaetræer og 2393976 Løvtræer til en samlet Værdi af 365962 Kr. med 50 % eller 182425 Kr. i Tilskud fra Staten.

Taleren omtalte nærmere Det flyvende Korps' Arbejde. Der var ialt gravet 1070 km Planterender og plantet 899228 Læhegnplanter. Yderligere er der planlagt 3195 km Render med planlagt Anvendelse

af 3614942 Planter. Ialt er der planlagt Læplantning for 71 Plantningslav, hvortil den projekterede Arbejds løn andrager 512000 Kr. Desuden er der anmeldt 67 Plantningslav, som endnu ikke er planlagte.

Forhandlingen

indledes af *Chr. Ludvigsen*, Toftlund, der anbefalede at fremme Plantningsarbejdet paa lavt Land, saadan som det bl. a. findes i vid Udstrækning i Vestsønderjylland. *Anders Nielsen*, Vattrup Lundgaard,

Formanden for De samvirkende Plantningsforeninger, Hr. Anders Levring og Udflugtens Leder, Skovrider Christensen.

bragte Direktør Flensborg en hjertelig Tak for hans store Kærlighed til og Arbejde for Plantningssagen.

Fra forskellig Side blev der rettet Forespørgsler om, hvornaar det kunde ventes, at Det flyvende Korps kunde naa rundt. Bl. a. advarede *Hans Jensen*, Thornumgaard, mod at Plantningsforeningerne faldt i Søvn, fordi Det flyvende Korps var kommet i Gang. Lærer *Øllgaard*, Heibøl, mindede om det store Ansvar for en Egnns fremtidige Udseende, som de unge Planlæggere, der var sendt ud, fik, naar de anbefalede bestemte Træsarter. En Egnns Udseende har uhyre meget at sige, og Læhegnene er et afgørende Led i Virkningen. Desuden deltog *P. M. Pedersen*, Stabrand, *Aage Bentholt*, Jejsing, *Søren Knudsen*, Nr. Rangstrup, *Stensgaard*, Hurup, og Direktør *Flensborg* i Forhandlingen og til Slut besvarede Forstkandidat *Oldenburg* de stillede Spørgsmaal, hvorunder det bl. a. oplystes, at Socialministeriet nu havde godkendt en generel Plan for det fortsatte Arbejde.

Regnskabet, der balancerede med 4854 Kr., forelagdes og godkendtes. Det vedtoges, at lade Bestyrelsen anvende indtil 1000 Kr. til forskellig Støtte til vanskeligt stillede Foreninger.

Til Bestyrelsen genvalgtes det afgaaende Medlem *Karl Larsen*, Sdr. Lade.

Uddeling af Sølvbægre.

Foreningens smukke, store Sølvbæger tildeltes i Aar *Ole Petersen*, Klejtrup, Proprietær *Iffersen*, Lyngholm, *Bent Jensen*, Billundgaard og *Søren Ditlevsen*, Houborg.

En principiel ag, der skal føres videre.

Under Dagsordenens Punkt 7 redegjorde Lærer Korsbak, Faarup, efter Anmodning af De samvirkende Plantningsforeninger for en Strid af principiel Karakter vedrørende Læplantning i et Skel mellem hans og en Nabos Ejendom. Sagen gaar i Korthed ud paa, at Naboen havde afslaaet at anlægge en fælles Læplantning i Skellet, og derefter, — da Lærer Korsbæk fastholdt Kravet og plantede et Seljerønhegn 25 cm indenfor Skellet paa sin egen Ejendom — havde krævet dette Læhegn flyttet længere ind paa Lærer Korsbæks Ejendom med den Motivering, at det ikke var lovligt Hegn. De lokale Hegnsynsmænd havde afgivet en Erklæring om Sagen, der gav Protesten mod Hegnet Medhold.

Der blev redegjort for Sagen i Enkeltheder med Dokumentation, bl. a. af Hegnssynsmændenes Erklæring. Efter en Drøftelse af Spørgsmaalet, hvorunder der fra alle Sider stærkt ankedes over, at Læhegn ikke betragtedes som lovligt Hegn, blev der fra Forsamlingen stillet Forslag om, at De samvirkende Plantningsforeninger skulde tage Lærer Korsbæks Sag op og søge den ført igennem til principiel Afgørelse og Prøvelse igennem alle Instanser, idet man klart indsaa det overordentlig betydningsfulde, der laa i at faa en saadan Sag ført igennem til en endelig Afgørelse af dette meget brændende og for hele Læhegnplantningen afgørende Spørgsmaal.

De samvirkende Plantningsforeninger vedtog derefter enstemmigt at søge Sagen fremmet gennem alle Instanser og staa bag Lærer Korsbæk med fuld økonomisk Støtte hertil, idet det klart fremhævedes, at det ikke her drejede sig om en mindre væsentlig lokal eller personlig Uoverensstemmelse, men en særpræget principiel Sag, der maatte være velegnet til Klaring af Forholdene for Fremtiden.

Foranlediget af denne Sag og i Tilslutning til Drøftelser paa tidligere Aarsmøder vedtog man tillige enstemmigt paany at rette Henvendelse til Regering og Rigsdag om at faa den forældede Hegnslovgivning taget op til Revision.

Næste Aars Mødested blev det overladt til Bestyrelsen at fastsætte.

Dermed sluttede det egentlig Aarsmøde, men Samværet fortsattes ved en fornøjelig Middag i Industriforeningen, hvor det vekslede med Taler og Sange.

Den følgende Dag forevistes Kolding Ruiner og hen paa Formiddagen startede i en meget lang Række Biler næsten 200 Deltagere til en overordentlig interessant Køretur gennem Vesteregnet. Skovrider *Christensen*, Vorbasse, var en kyndig og fortræffelig Leder, saa Turen klappede paa alle Maader. Efter Besøg bl. a. i Slauggaard Plantage og Fromsejer Plantage naaedes til Vorbasse, hvor der serveredes Kaffe. Der blev aflagt Visit i Høllund Søgaards Frugthaver, hvor Direktør Dalgas og Frue viste rundt.

Afslutningen fandt Sted paa Holsted Kro, hvor Gdr. *Søren Johansen*, Holsted, havde inviteret hele det store Selskab til en vellykket Frokost.

Deltagerne vil være enige om, at Udflugten i høj Grad viste, hvorledes et maalbevidst og dygtigt, enigt Arbejde for Plantningssagen kan ændre en hel Egns Udseende.

has.

Den sorte Jyde.

Ved *Har. Skodshøj*.

Paa Gyldendals Forlag er udsendt »Den sorte Jyde« med Undertitel: »Tværsnit af Hedens Kulturhistorie« af *Hugo Matthiessen*. Bogen er paa 220 Sider og ledsages af en Del Illustrationer og Kortskitser.

Det er muligt, at Hugo Matthiessens ældre Bøger »Hærvejen« og »Viborg—Veje« vil bevare en større Publikumssucces end hans sidste Bog: »Den sorte Jyde«, fordi de er noget lettere skrevne med lidt mere Flugt og Fart over, men til Gengæld bør »Den sorte Jyde« vinde saa meget større Interesse og vække større Opmærksomhed i de specielt interesserede Kredse paa Grund af sin særlige Karakter og for de helt nye Linier, der her for første Gang trækkes nogenlunde fuldt op.

I Aarernes Løb har utallige Forfattere beskæftiget sig med at skrive om den jydsk Hede og dens Befolkning. Det har været godt Stof for St. St. Blicher, H. C. Andersen, Goldschmidt, Aakjær, Mylius-Erichsen og — uden Sammenligning m. H. t. Kvaliteten — ogsaa en

saa letløbende Pen som Achton-Friis. Men fælles for dem alle, ja selv for de mere fagligt betonedede som Olufsen (1811), Begtrup (1820), Carstens (1839), Krarup (1896), og til Dels ogsaa E. M. Daigas (før 1870), er, at de praktisk talt alle uden Undtagelse ser paa de store Lyngflader og Hedeegnenes Beboere med Øjne, der søger at forstaa, men enten lader Forstaaelsen fortone sig i poetisk Sympati, eller ogsaa lader den give sig Udslag i en Undervurdering af Værdierne i det, der var til

En gammel Hedevej, der nu kun er en Række Vejspor, der næppe bruges mere. Fot. 1939, Skodshøj.

Stede — de af Fortid, Nødvendighed og gammel Vane øjeblikkelige Værdier, som kun langsomt forringedes som Følge af ændrede ydre Forhold. Der er næppe en eneste af det 19. Aarhundredes Forfattere paa det praktiske Livs Omraade, der klart har fremstillet Aarsagerne til den daværende dybe Forskel, som i Virkeligheden raadede mellem Øbo og Østjyde paa den ene Side og Hedebonden paa den anden Side. Hele Perioden fra 1750 til 1850 er rig paa landøkonomiske, veltænkende Skribenter, som fremstiller Problemerne og søger nye Veje til at forbedre Forholdene for Landbruget, og specielt er der mange, der beskæftiger sig med de jyske Heder. Det er over 100 Aar, der gaar, uden at Driftsmaaderne væsentlig ændres. Hvorfor? Er det virkelig tænkeligt, at Hedebonden skulde have mere end 2—3 Slægtled for at tilegne sig Mergling, Kartoffelavl, nye Kornarter, Rodfrugter, Vanding af lave Arealer langs Engene, Plantning, Anvendelse af Køkkenhave,

Sønderjyllands Kreditforening i Haderslev

yder Laan mod 1. Prioritets Ret i Land- og By-Ejendomme i de sønderjydske Landsdele.
Udlaan 31. Marts 1938: 176,852,965 Kr. . . . Reserver: 7,028,035 Kr.
Kasseobligationer af 3., 4., 5. og 6. Serie nyder ubetinget Rentegaranti af den danske Stat.
Amortisationstid i disse Serier højst 45 Aar.

A/s Varde Staalværk, Varde.

1. Kl. Staalstøbegods til Tip-
vognshjul, Bremsklodser og
andet Entreprenørmateriel. —

Ildbestandigt „Vardan“. — Manganstaal.

Varde Bank

Esbjerg Afdeling

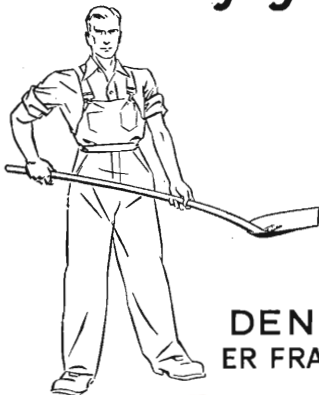
Kongensgade 62
og Fiskerihavnen

SKIVE DISKONTOBANK

Kontortid 9-12 og 2-5

Filial i Haderup

Den er rigtig!

DEN
ER FRA

Zinck GODT-
HAAB

HELLESENS SENIOR

er en stor, stærk, paalidelig Haandlygte

HELLESENS SENIOR

giver blændende Lys Aar efter Aar med

HELLESENS

verdenskendte Tør-
element

HELLESENS SENIOR

I Regn og Blæst
uden at blinke

Absolut farefri i Ga-
rager, Stalde, Pak-
huse og i Hjemmet

Uundværlig i Jægerhytten

SØBJERG SPRØJTEN.

Ny Model i solid Td.

Hestesprøjter, Motorsprøjter, Tønde-
sprøjter fra 48 Kr. 5 Aars Garanti.

Fabrikken Søbjerger, Flemløse.
Telefon Snave 71.

Brug Vejle Blodfoder

Johannes Raab & Søn

SKOVFRÖKONTORET

Köbenhavn-Valby

AKTIESELSK C. OLESEN KÖBENHAVN

MANUFABRIK EN GROS OG FABRIKATION
DANSK PLYS OG MÖBELSTOF-FABRIK I KASTRUP

Teknisk Fælleskontor:
Dansk Træbeton Central,
Brunnshaab pr. Viborg.
Tlf. Viborg 941.

A/S L. Hammerich & Co.
Specialforretning i Bygnings-
artikler. Grundlagt 1854.
Telefon Nr. 7050 (3 Linier).
Aarhus.

Frøavlscentret Hunsballe

Holstebro

Telefon 533

Frøavl

og Frøhandel

Landbrugslotteriet.

Største Gevinst Værdi 80,000
Kr. Præmie 10,000 Kr. Ialt
i en Serie 38,000 Gevinster
+ en Præmie. — Tils.
Kr. 1 Million 823,460. —
Trækkes samtidig med
Klasselotteriet.

Lodsedler faas hos alle
Kollektørerne samt i
Hoved-Kollektionen, Frede-
riksberggade 2, København K.

Aktieselskabet

De danske
Sukkerfabrikker

Köbenhavn

Frøcontoret

(for undersøgt Markfrø)

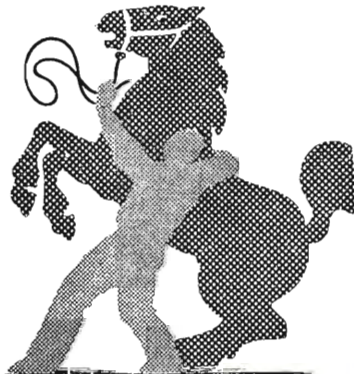
— Grundlagt 1887 —

KOLDING

Telefon 43

Masagama The

Theen med den fine Aroma

Brug **RANDERS**
REB

I Tilfælde af Fejl
ved Bladets Levering

til Medlemmerne, bedes disse i hvert en-
kelt Tilfælde først henvende sig til det sted-
lige Postkontor. Saafremt disse Reklamationer
skulde være frugtesløss, bedes Medlemmerne
henvende sig til Bladets Ekspedition, Hede-
selskabets Hovedkontor, Viborg.

intensiv Dyrkning af Agerjorden o. s. v. Hvorfor strandede i Virkeligheden alle Reformere og Forsøg paa Ophjælpning af Hedeegnene i Tiden 1750 op til 1850? Var der Tale om positiv Modstand, eller var Hdebonden saa langt tilbage, at han simpelthen ikke evnede at tilegne sig det nye.

Det er nogle af disse Spørgsmaal, som Hugo Matthiessen i sin nye Bog med beundringsværdigt Klarsyn, dog undertiden kun famlende, svarer paa, selv om han dog ogsaa visse Steder lader Poesi og Stemning bestemme over sine Slutninger

Først og fremmest gør han os klart, at Hdebonden ikke var ned-sunken i en aandelig Sløvhedstilstand. Tværtimod var Hdebonden selvstændig, under Hensyn til Tiden og Forholdene som Regel vel oplært, med Evne til at hævde sig og skaffe Respekt om sig, naar han kom andre Steder hen. Han havde sine Særheder, der dog næsten altid var betinget af Tiden, men han havde tillige værdifulde Egenskaber, der hævdede ham op over Lavmaalet og den overfladiske Haan, der kunde møde ham, naar han klædt i sin gammeldags Dragt drev Stude sønderud eller agede til Bys med et Læs Hedetørv, en Ladning »sorte Potter« eller nogle Tønder brændt Kalk.

Hdebonden var formet af Naturens Haardhed. Alt, hvad han kunde vinde ind i sit Virke, maatte han slide sig til i stadigt Arbejde og i ustandselig Kamp med alle de Forhold, der søgte at kvæle ham og holde ham nede. For hans Vedkommende taaltes det ikke, at noget overlodes til Tilfældighed eller uovervejede Afgørelse.

De lange Afstande og de elendige Vejspor gennem Hederne tvang ham til paa Forhaand at have helt og fuldt ud afgjort, hvad han skulde hente hjem fra Byen, den ene eller de to Gange om Aaret, han drog derind. Alt i Hjemmet var indrettet paa egen Produktion. Som Ewald Tang Kristensen fortæller, var det kun Salt, Tjære og Træ han maatte købe andet Steds fra. Agerbrugets Resultater var smaa, nogle faa Fold var Skæbnens Bestemmelse. En tør Sommer, nogle haarde Foraars- og Høststorme kunde ødelægge det hele. Det var derfor absolut nødvendigt at regne med Ulykkerne. Man maatte bygge paa sit eget, lære fra Slægt til Slægt, hvordan man bedst sikrede sig. Og netop derved vandt Hdebonden Evnen til at klare sig gennem Aarene, de onde med de gode, men det prægede ham, og skabte i ham en *afventende* Indstilling overfor alt nyt og fremmed.

Hvad kunde det nytte ham, at Hjulploven viste sig, og aabnede Mulighed for ham til at tage et større Stykke Agerjord under Kultur, for hvorfra skaffede han sig Gødning til den nye Jord, den Gødning, som det i Forvejen kneb ham saa kolossalt at skaffe. Først da Kunstgødningen i Slutningen af det 19. Aarhundrede blev lettere tilgængelig, gik det fremad. Hvorfor blev Kartoffelavlens saa langsomt Fælleseje?

Simpelthen fordi man endnu ikke saa sent som omkring 1830 kendte til at kule Kartoflerne ned, og Efterspørgsel, Veje og lignende forbød af sig selv en større Produktion til Salg.

Hele Hedebondens Tilværelse var indstillet paa, at skulde der ændres i det bestaaende, i Skik og Brug, maatte det være fuldt gennemført og afprøvet andre Steder først. Risikable Forsøg og Spekulationer m. H. t. Landbruget fristede ikke Hedebonden, simpelthen fordi en fejlslagen Spekulation kostede ham alt for meningsløst meget.

Hugo Matthiessen giver et nøgternt Billede af »den kompakte Hede, der endnu ca. 1800 sad urokkeligt som en 7—8 Mile bred Blok klemmt op i Livet af den jydsk Halvø«, der »virker sørgelig ved den paatrængende Tanke, om de Mangler, man tydeligt ser den tomme Egn sukker under.« Overensstemmende med andre Forfattere sætter han Skellet for Tilbagegangen til det 13. Aarhundrede, hvor »Pestens Tid« og de store Krige gjorde store Indhug i Befolkningstallet. Naar Agermarken gaves op, hvor Befolkningens Aftagen medførte et slappet Tag i Jorden, rykkede Heden uimodstaaelig frem — »Erobrer af Natur og født Militær,« som den var, »en Mester i paa mangfoldig Maade at befæste og sikre det erobrede«. Meget malende fortælles om Skovens Flugt fra Vesteregnene, stadig fulgt og trængt af Lyngen — »Skoven var som en Skare Veteraner uden Rekruter.«

Og netop Skovens Forsvinden tvang Hedebonden ind paa Driftsmaader, der først og fremmest søgte Metoder til Udnyttelse af det foreliggende: de store Lyngmasser. Lyngen blev ikke en Fjende, men i det daglige Liv en Ven. Lyngen kunde bruges til alt: Fejekoste, Børster, Husvæggene stampedes op af Ler blandet med Lyng, Tagene tækkedes med Lyng. Loftet i Stuerne fik selv hos Storbønder et Lag Lyng hen over Rafterne, ja, endda i Sengen stilledes Lyngknipper paa Roden til et blødt Underlag for »Bredselen«. Lyngen var en Nødvendighed, og i dette Forhold har Hugo Matthiessen Ret i, at Hedebonden kunde føle sig rig.

Naar Lyngen var hugget af, skrællede man den brændbare Skorpe af i store Flager, og overalt i Hedeegnene var disse »Fladtørv« det omtrent alene anvendte Brændsel. Det spillede ikke nogen Rolle for Hedebonden at man derved Aar efter Aar fordømte stadig nye og store Strækninger af Hede til den yderste Grad af Goldhed og Fattigdom. Der var Lyng nok at tage ind af paa ny.

Mange Steder samledes Lyngtørv i store Flager for derefter at spredes paa de Steder, hvor Dyrene færdedes i Stald og Gaard for at faa det æltet til en anvendelig Gødning sammen med den naturlige, Lyngskorpen var Midlet til mere Gødning og Drift af den egentlige Agerjord.

Og alligevel var det vanskeligt at holde de forskellige Agre i Kultur. Det blev da naturligt og ligetil simpelthen at overfladedyrke nybrudt

Hedejord og tage de Afgrøder den kunde bære i 3—5 Aar og saa paany lade den springe i Lyng for saa at vende sig til andre Hedestykker, der maaske aldrig havde været dyrket, eller som i hvert Fald efter et halvt Hundrede Aars Forløb paany havde faaet en passende tyk Humus-skorpe skabt. Der lever endnu gamle Hedebønder, der husker disse Opdyrkninger, der kun strakte sig over faa Aar. Metoden forsvandt først,

Et Stuehus ved Grønhøj paa Ahlheden, bygget til Kolonisterne i 1768. Fot. 1938, Skodshøj.

da Hannoveraner-Ploven, der kunde bringe Ahlen op for Dagens Lys — holdt sit Indtog. Det var interessant at faa at vide i hvor mange Aarhundreder denne Form for Hedeopdyrkning med paafølgende Aflevering til Lyngen igen har været brugt.

Lyngen var en salgbar Vare. I Byerne »ildedes« der med Lyng og Lyngtørv i Bagerovnene. Hugo Matthiessen giver fortræffelige Skildringer af »Jydepotte-Industrien«, der hvilede paa Lyngtørvene som Brændselsmiddel. Paa samme Maade levendegør han den Betydning Kalkbrændingen navnlig omkring Daugbjerg og Mønsted havde; her var det ogsaa Lyngen, der maatte holde for.

Lyngen var Hedebondens Rigdom. Den var ogsaa Nødvendigheden for ham. Uden de store Lyngflader var han ilde faren. Ud herfra maa man forstaa Hedebondens tilsyneladende Vrangvillie overfor alle store

Reformplaner som *ikke* bundede i at give ham Sikkerhed for noget bedre.

Læser man Hugo Matthiessens værdifulde Bog nøje igennem, giver den klart og tydeligt Fingerpeg for, at Hedebonden nok selv skulde tage fat og trække med paa Hammelen jævnsides med Reformvennerne, men han vilde vide baade hvor Kursen gik hen, og hvad der kørtes med bag i Vognen. Det er derfor ogsaa forstaaeligt, at da man i 50erne gennemførte de store Vejplaner gennem Heden, og Træplantningen havde givet de første tillidsvækkende Resultater kom der Fart i Tingene. Det forstod man.

I Tiden 1850 og fremefter fulgtes Indførslen af Rodfrugter med Forbedring af Kvægracerne, Adgang til Mergel og Kunstgødning lettedes i hastige Spring. De store lyngklædte Overdrev til det løsgaaende Fællesskab af Landsbyens Kvæg blev overflødigt — Lyngens Værdi blev mindre og mindre som Aarene gik, Kærligheden til den svandt, eller Kravene til den blev færre og færre. Fra at være Opretholderen af Hjemmene blev Lyngen noget helt andet.

Omvæltningen skete langsomt, men i nøje Overensstemmelse med de ydre Muligheder. Hedebonden var ikke længere afhængig af Lyngen, og saa gik det den anden Vej i stigende Fart — det blev til en mere og mere organiseret Kamp mod Lyngen alle Vegne, hvor den dækkede over værdifuld Jord, og i Kampens Hede iøvrigt — hvad Hugo Matthiessen har Ret i — ogsaa enkelte Steder, hvor den i hvert Fald maaske med nogen Ret godt kunde være bleven staaende uden Tab for Samfundet.

Forfatteren giver enkelte Steder Udtryk for, at Midt- og Vestjyllands Ulykke var, at Heden samledes med store Arealer paa faa Hænder, at Bønderne fik mere end de kunde overkomme at dyrke, og at Afolknings og Fattigdommen var Faktorer, der i Forbindelse med Ejendomsfordelingens Uheldigheder havde Ansvar for Tilstandens haardnakkede Vedvaren.

Det er sandsynligt, at Perioderne med den store Afolkning har hjulpet Lyngen meget stærkt til at brede sig og vinde Herredømmet, men Aarsagerne ligger sikkert endnu dybere. Det var Levevilkaarene, Mulighederne for at blive ved at dyrke Jorden, der blev ringere og ringere. Det er sikkert Skovenes Forsvinden, den totale Træmangel og deraf følgende totale Mangel paa Beskyttelse for Jorden, der har jaget Befolkningen paa Flugt — naturligvis samtidig med de kendte andre Ulykker — og bragt Befolkningen ned paa det Faatal, der kunde eksistere med de ovenfor nævnte og nødvendiggjorte Driftsmaader. Tilsvarende Eksempler giver Historien Eksempler nok paa ud over Jorden. Kun til et vist Tidspunkt kan man blive ved at tage Afgrøder af en Jord uden at give den Erstatning. I Løbet af de sidste 150 Aar

har Midtamerikas store Sletter som det nærmestliggende Eksempel, gennemgaaet Udviklingen fra Skov til Agerjord og videre til Ødemark, som den amerikanske Regering nu maa sætte Millioner af Dollar ind paa før igen at erobre Jorden for Kultur.

Belysningen af de hertil knyttede Forhold mangler vi endnu herhjemme. Hugo Matthiessens her foreliggende Bog — de tidligere om tilsvarende Emner iøvrigt medtaget — er rig paa Anvisninger til Un-

Stabler af „Fladtør“, skaaret paa Læsø i „Heden“ og bestemt til Brændsel. Fot. 1938, Skodshøj.

dersøgelser og videre Fordybelse i Emnet, men mere end Glimt af og vistnok ubevidst Fornemmelse er det ikke blevet til for ham, og det har jo heller ikke været Maalet med denne Bog.

Midt- og Vestjyllands Degeneration, folkeligt og kulturhistorisk, Hedens Historie, biologisk og fysisk, alle Faktorer bør engang finde sin Skildrer, der kan samle det hele. Detailbehandlingen er for de fleste Siders Vedkommende forlængst gennemført. Fra E. M. Dalgas, P. E. Müller og Fr. Weis gaar der en opstigende Linie, der nu maa synes at maatte kunde finde sit Klimaks i en Forløsning med den historiske, kulturelle Belysning, som bl. a. den foreliggende Bog er et værdifuldt Bidrag til.

»Den sorte Jyde« giver gentagne Gange Udtryk for Beundring for de Værdier, der er skabt ved Ny-Erobringen af Lyngens store Rige og for det store Arbejde, der er udført. Saa meget mere ejendommeligt virker det, at Forfatteren med sit utvivlsomme Kendskab til Hedebønder, og de lykkelige, sunde Kaar, der saa langt overvejende i Tal er skabt

for Tusinder af nye Hjem, benytter et tilfældigt Citat fra en Læges Beskrivelse af en Hedeegn og dens Befolkning for 40 Aar siden til at advare mod fortsat Opdyrkning eller Tilplantning. »Ingen vil blive rigere, vort Land kun mindre og fattigere paa Skønhed, naar den sidste Rest af Lyngen forsvinder,« siger Forfatteren, »men«, — fortsætter han — »Jyden vil vel desværre faa sin Vilje — og bittert bøde derfor.«

Fra Hedeselskabets Grundforbedringsvirksomhed.

Fra Distriktskontorerne under Hedeselskabets Mose og Engafdeling foreligger der en Opgørelse over Arbejder i Maj Maaned 1939.

Det fremgaar deraf, at der i Maanedens Løb er fuldført 423 Arbejder omfattende 2266 ha til en samlet Overslagssum af 891707 Kr. Heraf var 404 Drænings- og Kultiveringsarbejder omfattende 1874 ha (Overslagssum 848987 Kr.) og 19 Vandløbsreguleringer med interesseret Areal paa 392 ha (Overslagssum 42720 Kr.).

Derudover er der i samme Maaned ved samtlige Distrikter færdigprojekteret og tilstillet Rekvirenterne 148 Arbejdsplaner omfattende 873 ha til en Overslagssum af 375282 Kr. Heraf var 139 Drænings- og Kultiveringsplaner omfattende 638 ha (Overslagssum 319972 Kr.) og 9 Vandløbsreguleringer med et interesseret Areal paa 235 ha (Overslagssum 55310 Kr.).

N. B.

LITTERATUR.

En interessant Afhandling om Rodfordærveren.

I Landbohøjskolens Aarsskrift er offentliggjort en Afhandling af Professor Dr. phil. C. A. Jørgensen, Mag. sc. A. Lund og Forstkandidat C. Treschow om Rodfordærveren (*Fomes annosus*), som omfatter Udbredelse, Betydning, Vækstkrav og Infektionsforløb samt nogle Retningslinier ved Bekæmpelse af denne vor farligste Parasit i danske Skove.

Forfatternes interessante Behandling af dette Emne fortjener at blive kendt af enhver Skovdyrker.

Som bekendt er Rodfordærver-Angrebet paa Rødgran meget afhængig af Træernes Alder. I Aldersklasse fra 0—15 Aar har der for hele Landet saa godt som ingen Angreb været. I næste Aldersklasse 16—30 Aar begynder Svampen at blive mere almindelig. Udtrykkes

Trametesangrebets Styrke ved Hjælp af en Skala fra 0—10, i hvilken 0 er sund, 10 ødelæggende, viser de 16—30 aarige Træer Karakteren 3,9, de 31—45 aarige Træer viser Karakteren 5,1, de 45—60 aarige Træer viser 6,8 og for Træer over 60 Aar stiger Karakteren til 7,3.

Endvidere fremgaar det af Undersøgelserne, at der gennemsnitlig paa hver Hektar Granskov over 30 Aar aflægges 1,5 rm Ved aarlig som Brænde paa Grund af Trametes-Skade. Da hele Landets Rødgranareal udgør ca. 80000 ha, og heraf atter $\frac{2}{3}$ bærer Bevoksninger, som er over 30 Aar gamle, bliver Totalmængden af Brænde 80000 rm; regnes der med en Prisforskel mellem Gavntre og Brænde paa 12 Kr. pr. rm, bliver det samlede aarlige Tab i Rødgran, som forvoldes af Rodfordærveren, omtrent 1 Million Kr. Lægges hertil den Skade, Svampen anretter paa andre Træarter, som f. Eks. Skovfyr og Sitkagran, samt de indirekte Skadevirkninger, som navnlig bestaar i, at man trænger til Omdrift i en tidlig Alder, inden Bevoksningen er økonomisk hugstmoden, endvidere i større Fare for omfattende Stormfald i de hullede Bevoksninger, større Modtagelighed for Sygdomme og Insektangreb samt Forstyrrelser i Driftsplanen, maa den angivne Udregning af Trametesskadens Størrelse til ca. 1 Million Kroner efter Forfatternes Mening anses for at være yderst forsigtigt ansat.

Angaaende Trametes-Angrebets Afhængighed af Jordbundsarten kommer man til den Slutning, at der næppe bestaar nogen udtalt Sammenhæng mellem Trametes-Angrebet og Jordbundstypen indenfor Rækken af Mineraljorder fra Sand over lerblandede Jorder til Ler. Derimod har det vist sig, at Mosebund (Højmose) stiller sig betydelig gunstigere end Fastbunden.

Det gammelkendte Forhold, at gammel Agermark er en saare uheldig Lokalitet at plante paa, fastslaas gennem de fra Disrikterne indhentede Oplysninger. Ved Analyse af de Bevoksninger, som er anlagte paa udyrkede Hedearealer, viser det sig, at man erfaringsmæssig kun finder svage Angreb i Bevoksninger, der er frembragte ved Plantning i Huller; lidt stærkere angribes Kulturer i gravede eller pløjede Rønder, og de stærkeste Angreb sætter ind, hvor Arealet har været fuldbearbejdet før Plantningen. (Hvilket ogsaa bekræftes i en Afhandling af Skovrider Løfting). Intensiv Renholdelse mellem Rækkerne i Bevoksningens Ungdom virker fremmede paa det senere optrædende Rodfordærverangreb. Hovedaarsagen til Forskellen paa Angrebet i Kulturer paa Agermark og paa Skovbund eller ubearbejdet Hede menes at være den, at Agermarkskulturer i Modsætning f. Eks. til Plantninger i udyrket Hede vokser meget hurtigt og frodigt til i Ungdommen. Stammens Indre kommer derved til at bestaa af bredringet, løst bygget Ved, og i dette er Myceliet i Stand til at brede sig væsentlig hurtigere end i finringet, harpiksholdigt Ved, saaledes som

det træffes i Træer, der paa Grund af ugunstige Forhold i Ungdomsaarene har haft en langsom Vækst.

Ved Undersøgelsen af Rodudviklingens Betydning for Trametesangreb har det vist sig, at fladgrundet Bund — og Jordbundsforhold, der paa Rødderne virker som »fladgrundet«, og afholder Rødderne fra paa normal Vis at søge i Dybden, eller som bevirker de lodretgaaende Rødders Bortdøen — næsten altid udløser stærke Trametesangreb. (Lavninger i Terrænet med højtstaaende Grundvand, stor Variation mellem Sommer- og Vintervandstand, Steder med højtliggende (Ler) Ahl, Lokalteter med tynde Sandlag over Lerundergrund o. s. v.)

Opstilles vore almindeligste Naaletræer i en Skala med aftagende Modtagelighed for Trametes, kommer den til at se saaledes ud: Sitkagran, Weymouthsfyr, Pinus contorta, Bjergfyr, Rørgran, Hvidgran, Douglas, Lærk (begge Arter), Skovfyr, Østrigsk Fyr og Ædelgran-Arterne.

I Skovbrugskredse er det en almindelig Anskuelse, at den stærkere Hugst forbedre Sundhedstilstanden, hvilket ogsaa kom tydeligt til Kende i de Spørgeskemaer, som blev udsendt til Skovdistrikterne i Anledning af Undersøgelserne. Dog blev det understreget, at den gavnlige Virkning kun viser sig, naar Hugsten er paabegyndt tidligt og fortsætter jævnt. Griber man derimod i 30—40 Aars Alderen pludselig ind med stærk Hugst i hidtil urørte eller svagt tyndede Bevoksninger, vil man kun opnaa at gøre ondt værre: Træerne kommer ud af fysiologisk Ligevægt og angribes da særlig stærkt af Svampen, som i Løbet af faa Aar kan rassere saadanne Bevoksninger helt, hvis de ikke forinden er væltede af Storm.

Angaaende Rodfordærverens Vækstkrav ved forskellige Reaktions-tal er Forfatterne efter forudgaaende Dyrkningsforsøg kommet til det Resultat, at Svampen formaar at udvikle sig til et infektionsdygtigt Stadium ved alle de pH-Værdier, der normalt træffes i Naaleskoves Jordbund.

Alle de Undersøgelser man har udført til Belysning af Infektionsforløbet viser, at Svampeangrebet plejer at begynde omkring Rodens Centralparti, nærmere betegnet i de døde Taprødder under Stammens Basis, — og ikke i de perifere Dele af Rodsystemet efter Rodsprængninger o. l. som mange tidligere har antaget. Ved Infektionsforsøg med Svampen paa Stammen af Rødgraner anstillet for at undersøge, hvor hurtigt Svampens Mycelium breder sig, konstateredes, at Myceliet paa 1 Aar bredte sig ca 1 m i hver Retning fra Infektionsstedet: saafremt et Træ blev naturligt inficeret fra Roden, skulde Svampen kunne naa 1 m eller mere op i Stammen i Løbet af et Aar.

En direkte Bekæmpelse af Rodfordærveren mener Forfatterne ikke er mulig; Bekæmpelsesforanstaltninger maa derfor være af indi-

Hedepløjning

saavel Skræpløjning som Undergrundspløjning samt Engpløjning udføres.

Ved større Beplantninger anbefales min specielle Rendepløv.

Bulldog-Hjælpen, Brande.

Aktieselskabet

Vejle Bolte- & Møtrikfabrik.

Grundlagt 1899.

Telefoner 2120.

Telegr.-Adr.:
Boltefabriken.

**Alle Slags Bolte Skruer,
og Skinnespiger.**

Leverandør til
De danske Statsbaner.

Herning Hede- & Discontobank.

10—12½. 2½—5.
Telefon 5, 273 og 720.

Stryg elektrisk

CODAN Gummisko

— de bedste, der kan fremstilles —

TOMMERUP

HØRVARER

Indr. Varemærke

Aktieselskabet

HØRFABRIKEN I TOMMERUP

Eneste Fabrik der fremstiller:

Duge, Servietter, Haand-
klæder og Lærreder af
dansk Hør.

Kun direkte Salg til Private.

Hammerum Herreds Spare- og Laanekasse,

Herning

Telf. 10 og 314

Østergade 6

Kontortid

10—12½, og 2½—5

Det lødigste Læsestof

„Hjemmet“ er et Blad for
hele Familien og indehol-
der Spidsartikel, under-
holdende Noveller, Artike-
ler for Husmoderen, flere
illustrerede Børnesider og
m. a. Kort sagt: Lødig
og fængslende Læsning.

finder De hver Uge

i Danmarks førende Ugeblad

HJEMMET

Dansk
Eternit
Fabrik A/S
AALBORG
Tlf. 48 00

Cement-Asbest
Skifer-, Bølge- & Beklædningsplader.
Forespørg hos Deres
Bygningsmaterialforhandler.

REMINGTON

Bedste og mest benyttede
Skrivemaskine.
Eneforhandler for Danmark:

L. KRISTENSEN
75, Raadhuspladsen,
København V.

Dansk Andels-Ægeksport
Kgl. Hofleverandør
er Producenternes
egen Forretning og
yder derfor disse
det fulde Udbytte.

Hovedkontor:
Akselborg,
København V.

J. Chr. Petersens
Papirhandel

*„Hvælvingen“
ved Nikolaj Taarn
København K.*

*Hovedforhandler
af Statens Papir*

Tryksager - Protokoller

AS
Orient

**P. KRUSES
PLANTESKOLE**

- **MUNDELSTRUP** -
Telefon Tilst Nr. 7

**Skovplanter
Haveplanter**

Forlang Prislister eller Tilbud

**Spare- og Laanekassen for
Nykøbing Mors og Omegn.**
Kontortid 10—12 og 2—4¹/₂.
Telefon 20.

**Traktorpløjning
og Knivharvning.**

af Hede, Mose og Eng udføres
etter Aftale til enhver Tid bil-
ligt og godt. Reference: Hede-
selskabet og Hedebruget.

Vilhelm Jørgensen,
Randrup pr. Viborg.

Annoncér i

Hedeselskabets
Tidsskrift

Hedeselskabets flyvende Korps

udfører Udrensning, Hugst og
Salg og sælger til enhver Tid

Brænde, Kassetræ, Trældstræ, Hegnspæle og Smaatømmer

Prøver af Trækul (alle Sorteringer) sendes franco til Forhandlere

Adresse:

Hedeselskabet — Viborg

Telefon 1340

rette Art og dels rettet mod at formindske Chancen for Infektion paa de enkle Træer i Bevoksningen, dels mod at give Træerne den bedst mulige »indre Modstandsevne«, saaledes at Myceliets Udbredelse i Stamme og Rødder ikke foregaar altfor stærkt.

I Slutningen af Afhandlingen angiver Forfatterne følgende Retningslinier for Bekæmpelse af Rodfordærveren, som vi citerer i Helhed

»Som Udgangspunkt for den følgende Fremstilling af Trametes-Bekæmpelsen vælger vi som et konkret Eksempel en yngre, 20—25aarig Rødgranbevoksning og omtaler kort de Problemer, som møder os ved dette Areal Behandling i Aarenes Løb.

A. Ved Bestandsplejen kommer væsentlig Udhugningsgraden og -maaden i Betragtning. Ved en fra Ungdommen stadig gennemført stærk Hugst, hvorved de enkelte Tyndinger bør være hyppige (hvert 2.—3. Aar) og derfor forholdsvis svage, vil det i mange Tilfælde være muligt at holde Trametes-Angrebet i Ave, saaledes at Træerne kan opnaa fuld Tømmerstørrelse. — Undertiden viser den stærke Hugst dog kun en utilstrækkelig Virkning, særlig hvor Træerne paa Grund af uheldige Jordbundsforhold eller andre lokale Faktorer ikke formaar at vedligeholde en kraftig Tilvækst; Trametes-Angrebet tager da Overhaand.

Saafernt det af økonomiske Grunde (daarlige Afsætningsforhold og Priser paa Smaaefekterne) ikke lader sig gøre at udhugge stærkt fra Ungdommen, bør man, fremfor at begynde en stærk Hugst paa et for sent Tidspunkt, hellerer holde Bevoksningen tæt (eventuelt med stærkere Udkantugst), indtil Tiden for Hovedbenyttelsen er inde

B. Efter Afdrivningen af den mere eller mindre stærkt Trametes-an-, grebne Bevoksning staar man overfor Spørgsmaalet om den nye Kultur paa Arealet, og i Overvejelserne over dennes Art og Anlægsmaade maa givetvis Hensynet til Trametes-Faren spille ind.

C. Vi betragter først det Tilfælde, at man paa Grund af et overvældende stærkt Rodfordærver-Angreb eller en utilfredsstillende Udvikling af den gamle Rødgranbevoksning ser sig nødsaget til at anvende en anden Træart. Bliver der tale om en Løvtrækultur, kan der ses helt bort fra Trametes, og for Naaletræernes Vedkommende vil man kunne regne med, at Ædelgran-Arterne, Lærke-Arterne, Douglasie og paa mager, tør Bund Skovfyr eller bedre Østrigsk Fyr vil udvise en tilstrækkelig stor Modstandsevne. — Det følger af sig selv, at Anvendelsen af Sitkagran under disse Forhold er ganske udelukket

D. Saafernt man ønsker at forynge med Rødgran, men er betænkelig ved Udsigterne for den kommende Bevoksnings Sundhedstilstand, er der adskillige Hensyn at tage i Betragtning; disse kan samles i følgende Punkter:

1. Det kan være fordelagtigt at indskyde en Løvtræforkultur mellem de to Rødgranbevoksninger, bestaaende efter Forholdene af Birk eller Hvidæl. Under Dyrkningen af Forkulturen vil der, blot i Løbet af en halv Snes Aar, ske en betydelig Formindskelse af Smitstoffet i Jorden og tillige vil Mellemkulturen virke til at give de unge Rødgraner en mere jævnt forløbende, relativt langsom Vækst, med Dannelse af Finringet Ved omkring Marven

Det er i det hele et Spørgsmaal, om den meget hurtige Vækst i Ungdommen, der er en Følge af de intensive Kulturmetoder for Rødgran og Sitkagran, virkelig under alle Forhold bør tilstræbes. De herved opstaaede,

brede og løst byggede Aarringe bidrager utvivlsomt stærkt til at give Rodfordærver-Angrebet en mere akut Karakter, saaledes at de angrebne Træer hurtigere gennemvokses af Myceliet og gaar til Grunde. En Bevoksning, der udvikler sig langsomt i Ungdommen og f. Eks. er 5 Aar længere om at naa til Slutningen end en Nabobevoksning, vil efter al Sandsynlighed kunne overholdes adskillige Aar længere end denne, inden Sygdommen naar et kendeligt Omfang.

2. En anden Udvej til at nedsætte Risikoen for Trametes-Angreb i den nye Rødgrankultur bestaar i, at denne blandes med større eller mindre Grupper eller Holme af en anden, modstandsdygtig Træart, som i Udviklingsgang og Levealder passer til Rødgranen. Hvilken (eller hvilke) Træarter man vil foretrække hertil, maa naturligvis rette sig efter de lokale Forhold. Besvarelserne i Spørgeskemaerne viser tydeligt hen til, at den blandede Skov, hvad enten Rødgranen udgør den overvejende Part af Bevoksningen eller forekommer holmevis indblandet, næsten altid kun frembyder godartede Trametes-Angreb.

4. Kulturmetoden. Her drejer det sig først om Spørgsmaalet Saaning eller Plantning. Under danske Forhold kommer under Saaning alene Selvsaaning i Betragtning. Hvor Situationen indbyder til det, er der ikke Tvivl om, at Selvsaaning med Henblik paa den kommende Bevoksnings Sundhedstilstand frembyder visse Fordele. Dels er Væksten, i Sammenligning med plantede Kulturer, ofte noget langsommere i de første Aar, og dels forløber Rodudviklingen paa helt normal Maade: Overgangen fra de unge Planters primære Rodsystem til de fladtstrygende Ernæringsrødder sker tidligt og mere lempeligt; herved lukkes Stammens Basis ligesom bedre til, og Infektionsfaren bliver mindre.

Ved plantede Kulturer kommer, med Henblik paa Trametes-Angrebet, dels Jordbundens Tilberedning, dels Plantningsmaaden og -afstanden i Betragtning. Hvad angaar Jordbehandlingen, drejer det sig hovedsagelig om om Muligheden af gennem en passende Behandling at gøre Jorden i Plante-hullet (der senere vil omslutte Stammens Basis) utilgængelig for Rodfordærver-Myceliet. Hvis dette kunde gøres, maatte Følgen blive en afgørende Nedsættelse i Antallet af angrebne Træer i den kommende Bevoksning, idet Infektionen, som det fremgaar af Kapitel III B, hovedsagelig sker paa Rødderne ved Stammens Basis. Til at modvirke Myceliets Adgang til Jorden i Plante-hullerne kan der dels være Tale om at hæve Reaktionstallet lokalt i Hullerne til en saa høj Værdi, at Myceliets Vækst vanskeliggøres eller forhindres. Det siger sig selv, at det ved begge Fremgangsmaader ikke er nok med en Virkning faa Aar frem i Tiden: den maa vedligeholdes i mindst 20—25 Aar efter Plantningen, naar Rodfordærver-Angrebet viser sig.

Dette sidste Forhold, saavel som økonomiske Overvejelser, indskrænker i høj Grad Antallet af de Midler, som kan bringes i Forslag. I Forbindelse med en Reaktionsændring ligger det nærmest at tænke paa Kalk, som ydermere ved en Tilsætning af Blaasten kunde gøres antiseptisk virkende overfor Svampemyceliet. Det er fra *Weis & Nielsens* Undersøgelse (1927) bekendt, at Rodfordærver-Myceliet er meget følsomt overfor opløste Kobberforbindelser. — Endvidere kunde der, ligeledes med Henblik paa at fremkalde et lille, lokalt Jordomraade med neutral Reaktion omkring Planterne, være Tale om de tungt opløselige, basisk virkende Fosfatgødninger.

Hvor megen Værdi disse Forslag vil have for Trametes-Bekæmpelsen, kan kun afgøres ved Hjælp af en forsøgsmæssig anordnet Undersøgelse. En

saadan Undersøgelse behøver ikke at medføre store Bekostninger, og det er vort Haab, at en Serie Forsøg til Belysning af dette Spørgsmaal, saavel som af de med Plantningsmaaden forbundne Problemer, vil kunne bringes til Udførelse i en nær Fremtid.

Om Plantningsmaadens Indflydelse paa Trametes-Angrebets Hyppighed i den kommende Bevoksning foreligger der overhovedet ingen Erfaringer, og de Overvejelser, som her skal fremføres, hviler hovedsagelig paa de ved Infektionsforsøgene i Afsnit III vundne Resultater. Det fremgik heraf, at Svampens Anslag bedst sker paa døde Rødder, der udspringer direkte fra Stammens Basaldel, og at Myceliets Indtrængen i de fleste Tilfælde maa antages at ske ad denne Vej. Derved kommer Plantningsmaaden, ved at paavirke Rodudviklingen, til at spille en Rolle for Trametes-Infektionen. Det er navnlig Plantningsdybden og Røddernes Stilling, man bør fæste Opmærksomheden ved.

Tager vi de selvsaaede Planter som Maalestok, kan det uden Overdrivelse siges, at alle plantede Træer bliver sat for dybt i Jorden. Dette indvirker paa Rodsystemets Udvikling, saaledes at der indtræder en Sondring mellem et primært Rodnet (det paa Prikleplanten værende) og et sekundært (den senere dannede Krans af fladtstrygende Hovedrødder). De primære Rødder fungerer en Tid, men snart anlægges det sekundære Rodsystem, oftest 10—20 cm oppe paa Stammen, der saaledes faar en kortere eller længere Tapformet Forlængelse neden for Rodkransen. Efterhaanden som de fladtstrygende Rødder overtager Ernæringen, sættes de primære Rødder ud af Funktion og dør paa naturlig Maade bort; gennem disse døde Rødder opnaar Rodfordærveren let og uhindret Adgang til Stammens basale Del. Den bedste Beskyttelse af Stammens Basis vil utvivlsomt bestaa i, at de fladtstrygende Rødder (som det vil være Tilfældet hos selvsaaede Planter) bringes til at udvikle sig helt forneden paa Planten, idet den blivende Rodkrans da vil danne ligesom et naturligt Lukke for Stammens Underside.

Dette vil med andre Ord betyde, at de unge Rødgranplanter bør sættes saa højt i Jorden som muligt, og at Rødderne bør spredes fladt ud til alle Sider omkring Planten i det øverste Jordlag, og ikke, som det i Reglen sker, anbringes i lodret Stilling til stor Dybde. I hvilket Omfang disse Forholdsregler ved Plantningen, der udelukkende tilsigter at udvikle Trametes-Faren, vil kunne nedsætte Angrebet, og i hvor stor Udstrækning de lader sig forene med andre plantningsmæssige Hensyn, kan kun afgøres ved direkte Forsøg paa langt Sigt.

For Rodfordærver-Angrebet i Rødgrankulturerne kan endvidere Planteafstanden ligesom for Bjergfyrren antages at spille en stor Rolle; en forholdsvis aaben Plantning maa formentlig gives Fortrinnet. Dels falder Udhugningsspørgsmaalet herved lettere, og dels vil Rodkonkurrencen, med Bortdøen af Rødder til Følge, da være mindre stærk end ved Plantning i meget tæt Bestand.

5. Muligheden for at udsøge resistente Individuer af Rødgran bør have for Øje. Det maa dog paa Forhaand siges, at Sandsynligheden for at finde arveligt modstandsdygtige Træer ikke er stor, men i Betragtning af den store Variation i mange andre Henseender paa den anden Side heller ikke udelukkes. — Og ved Anvendelse af vegetativ Formering vilde de fundne Træer let kunne bevares og bringes frem i stort Antal.

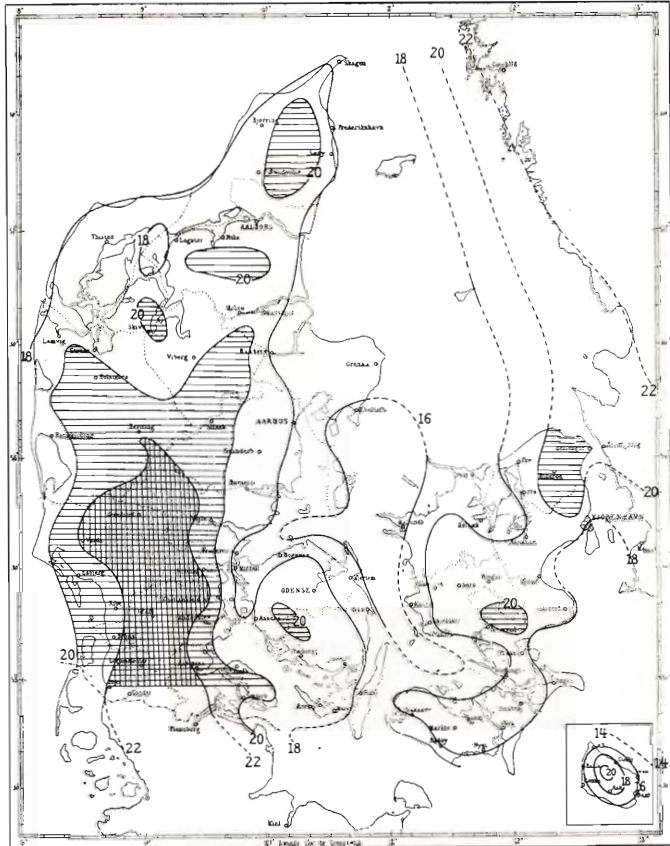
6. De forlængst kendte Bastarder mellem Hvidgran og Sitkagran vil med stor Sandsynlighed i deres Afkom udspalte modstandsdygtige Typer. Baade Hvidgran og Sitkagran er ganske vist modtagelige for Angrebet, dog

i forskellig Grad, og maa i arvelig Hensende være forskelligt indstillede overfor Sygdommen. Under Forudsætning af, at Grundlaget udgøres af ensvirkende Gener, vil der i Spaltningsafkommet (F_2 og senere Generationer) af Bastarderne kunne ventes udspaltet Individuer, der vil være forholdsvis mod-Klitplantager (*Jørgensen 1934*).

S. A. Christensen

Skovenes og Plantagernes Indflydelse paa Nedbørsforholdene.

Fhv. Direktør Chr. Dalgas, Høllund Søgaard, har udsendt et 3 Hefte om sine Undersøgelser vedrørende ovennævnte Emne.

Sommerens (Juni—August) Middelnedbør 1901—1930 i cm.

Det lille Hefte indeholder bl. a. et af Meteorologisk Institut udarbejdet Oversigtskort over Sommerens Middelnedbør beregnet for 334 Stationer i Tiden 1901—1930. Kortet, der gengives her, sammenligner Forfatteren med Kaptajn Hoffmeyers Kort over Sommerens Nedbør 1861—78.

has.

HEDEOPDYRKNING I SKOTLAND.

Af *Konsul Erik Schacke*, Edinburg.

For nogle Aar siden blev der af den britiske Regering udnævnt en »Commissioner for distressed Areas in Scotland«. Hovedformaalet skulde være at finde Arbejde for en Del af de mange arbejdsløse.

Som et Led i Løsningen af denne Opgave overtog »The Commissioner« en Ejendom ca. 30 eng. miles Vest for Edinburg i Nærheden af Jernbaneknudepunktet Carnwath. Til denne Ejendom hørte ca. 550 acres Hede, som udstykkedes fra Gaarden til Forsøgsbrug. Hedelandskabet ligger ca. 700' over Havets Overflade uden Læ af nogen som helst Slags; der voksede ingen Træer, kun Lyng. Nogle Steder var der bleven skaaret Tørv, som ligger i indtil 20 Fods Dybde.

Arbejdet begyndte i April 1936, og da Jordbunden havde en Fugtighed af 95 %, var et stort Dræningsarbejde nødvendigt. Der blev gravet Hovedafvandingskanaler 5'—6' dybe ca. 1 mile lang med Tilløbskanaler 100—120 yds. lange med 20 yds. Mellemrum. Efter at Kanalerne havde ligget aabne i 12 Maaneder, blev der nedlagt Drænrør af Skovfyr i Tilløbskanalerne, og disse drækkedes til. Det menes, at disse Drænrør vil være meget holdbare.

Efter Dyrkning af Jorden blev det første Areal paa ca. 50 acres saet med Kløver og Græs i Oktober 1937, et andet i Foraaret 1938, et tredje i August 1938 og et fjerde i September 1938. Forsøgene er faldne godt ud, hvad Høstudbytte angaar. Frøet er spiret godt, saa at Arealet saet i August 1938 allerede nu kan tjene til Græsning. Paa de forskellige Arealer er der prøvet forskellige Blandinger af Kunstgødning og ogsaa Frø og Korn; ialt er ca. 250 acres bleven opdyrket, medens de resterende ca. 300 acres kun er bleven dræned.

Omkostningerne er beregnet til ca. 20 Pd. St. pr. acres, nemlig

Dræning	Pd. St. 10,—
Opdyrkning	- 3,10,—
Kalk og Kunstgødning	- 6,10,—

Ved Arbejdet har der til at begynde med været ansat 28 Mand med en Timeløn af 1/- d. v. s. 50/- om Ugen, men som Arbejdet skred frem, er Antallet blevet reduceret, og der beskæftiges i Øjeblikket kun 8 Mand. En Afhjælpning af Arbejdsløsheden saaledes ikke været.

Et andet Formaal med Eksperimenterne var at oprette Husmandsbrug, men det er tvivlsomt, om et saadant vil kunne lønne sig, og Autoriteterne har endnu ikke lagt en fast Plan for Fremtiden.

Til Sammenligning med de fremskredne Resultater af de sidste *to Aars* Arbejde kan tjene et Stykke Hedelandskab, som hører til samme Gaard og som *to Generationer* forgæves har prøvet at opdyrke.

NYE PLANTAGEAREALER.

- Nr. 2979 A. *Marie Lausens Plantage*, ca. 30,6 ha, Skarrild Sogn, Hammerum Herred, Ringkøbing Amt. Plantagen ejes af Direktør Fr. Lausen, Clasonsborg pr. Kibæk. Arealet bestaar af Agermark og Hede. Arbejdet er paabegyndt.
Arbejdet ledes af Skovrider Mørch Sørensen.
- Nr. 2980 A. *Knud Lausens Plantage*, ca. 10,0 ha, Skarrild Sogn, Hammerum Herred, Ringkøbing Amt. Plantagen ejes af Direktør Fr. Lausen, Clasonsborg pr. Kibæk. Arealet bestaar af Ager.
- Arbejdet ledes af Skovrider Mørch Sørensen.
- Nr. 2981 A. *Lokes Plantage*, ca. 26,3 ha, Nørre Onsild Sogn, Onsild Herred, Randers Amt. Plantagen ejes af Hobro Kommune. Arealet bestaar væsentlig af Hede. Tilplantningen er paabegyndt.
Arbejdet ledes af Forstassistent C. G. Bech.
- Nr. 2982 A. *Jyndevedgaard Plantage*, ca. 72,1 ha, Burkal Sogn, Slogs Herred, Tønder Amt. Plantagen ejes af A/S Jyndevedgaard Plantage, Aabenraa. Arealet bestaar væsentlig af Agermark. Tilplantningen er paabegyndt.
Arbejdet ledes af Skovrider Fromsejer.
- Nr. 2983 A. *Bjørnkjær Skov Plantage*, ca. 69,1 ha, Æbeltoft Købstads Markjorder og Æbeltoft Landsogn, Mols Herred, Randers Amt. Plantagen ejes af Æbeltoft Kommune. Arealet bestaar af Agermark og Lyngbakker. Plantningen er paabegyndt.
Arbejdet ledes af Skovrider Thyssen.

MINDRE MEDDELELSER.

I Hjemstavnsbogen for Viborg Amt, der udkom for kort Tid siden, giver Konsulent *Aidt*, Viborg, en fortræffelig Skildring af Forholdene vedrørende Landbrug, Skovbrug, Jagt og Fiskeri i Viborg Amt. Bl. a. findes der her en interessant Sammenligning mellem Skovarealer i Viborg Amt for 100 Aar siden og nu.

*

Brandskaden i Skovhøjærg Plantage

ved Branden den 8. Maj er nu opgjort til at have omfattet 52,4 ha Skov.

Brandstifteren, der ved Afbrændingen af Lyngen, der stødte op til Plan-

tagen, var, i Fl. den optagne Politirapport, forud af en Nabo bleven gjort opmærksom paa, hvilken Fare det kunde medføre at afbrænde Lyngen. Trods Advarsel, trods Tørken og trods det, at Vinden var lige paa Plantagen, gennemførte han Antændelse af Lyngen for at kunne faa et anvendeligt Areal til Oplægning af Skæretørv.

Det behøver vel heller ikke at anføres, at Brandstifteren ganske havde ignoreret Lovens Paabud om forudgaaende Anmeldelse af Afbrændingen til den lokale Brandfoged.

*

Grundforbedring og Opdyrkningsarbejder.

I Februar holdt Afdelingsleder *Niels Basse* Foredrag i Det kgl. Landhusholdningsselskab om »Grundforbedring og Opdyrkningsarbejder«. Foredraget er nu udsendt i et meget smukt og fyldigt illustreret Særtryk.

*

Nordiske Normer for Betonrør.

I Dagene den 2.—3 d. M. afholdtes i Göteborg den første nordiske Betonvarekongres, der var arrangeret af den polytekniske Lærestalt i Göteborg i Förening med den under Lærestalten hørende Prøvestalt og Landsforeningen af svenske Betonrørfabrikker. I Kongressen deltog ialt ca. 225 Ingeniører og Fabrikanter. Paa Hedeselskabets Vegne deltog *Ingeniør Frode Ebert*, Viborg.

Som et af Kongressens Resultater skal anføres, at det vedtoges at rette Henvendelse til de Institutioner, der hver i sit Land arbejder med Revision af bestaaende Normer for Betonrør (her i Danmark: Dansk Ingeniørforening), om Etablering af et Samarbejde, for at ensartede Normer i videst mulig Udstrækning kan opnaas i de 4 nordiske Lande

*

Der er udsendt Indbydelse og Plan for den 3. internationale Skovkongres, der afholdes i Finland 1.—5. Juli 1940. Ekskursionerne finder Sted forud i Tiden 26.—30. Juni.

*

Det norske Skogselskab

afholdt den 20.—25. Maj Aarsmøde med Ekskursioner i det sydlige Norge.

Efter Indbydelse deltog *Direktør C. E. Flensborg* som Repræsentant for Det danske Hedeselskab.

*

A/S *Hotaco*, Holbæk, og Ingeniørfirmaet *Wright, Thomsen og Kier* har stiftet et nyt Selskab, »Nordisk Tricclair«, der har Hovedkontor i Holbæk. Formaalet dermed er ved Sammenslutning af de to Firmaers Afdelinger for Spildevandsrensning at naa til en bedre Udnyttelse af det hidtidige Samarbejde. — I en i disse Dage udsendt ny Brochure omtales bl. a. udførligt det store Anlæg, der netop fuldføres for Lyngby-Taarbæk Kommune.

*

Foreningen af Jydske Tørvefabrikanter holder i Aar den sædvanlige Sommerudflugt den 24. Juni til Lille Vildmose og med Afslutning i »Kilden« i Aalborg.

*

Forening af Tractor-Entreprenører.

Paa et Møde paa Afholdshotellet i Viborg er der blevet stiftet en ny Entreprenørforening, der fik Navnet: Landsforeningen af Tractor-Entreprenører. Foreningen faar Hovedsæde i Viborg.

Til Bestyrelse valgtes *J. C. Jacobsen*, Sjørslev, Formand, *Sylvester Nielsen*, Brande, Næstformand, *Marius Elton Jensen*, Nørre Haldne pr. Vadum, *Laurits Klitgaard*, Lillevorde pr. Gudumholm, og *Helge Petersen*, Arvadgaard, Blaahøj.

De jydske Plantager set fra Luften.

Plantagen Liebe ved Viborg, fotograferet 1938
af Hærens Flyvertropper.

Handelsbanken i Viborg

Filial af Aktieselskabet
Kjøbenhavns Handelsbank

Kontortid:
9—2 og 5—6

Telefon: 1500
(5 Linier)

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telf. 1400 (3 Linier)

Sct. Mathiasgade 68

Kontortid:

Kl. 9—2 og Kl. 5—6

Skovle . Spader . Grebe

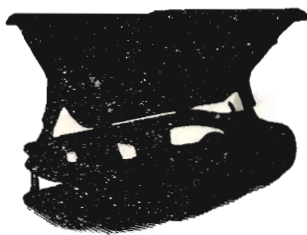

og alle lign. Redskaber med hosstaaende indr.
Varemærke „Himmelbjergtaarnet“ stemplet
i Staalet er **Landets bedste og dog letteste**
Fabrikat. — Leveres med fuld Garanti.

Lysbro Fabriker

ved Silkeborg

„KUSTOS“ KREATURFORSIKRINGSFORENING
STIFTET AF DANSKE LANDMÆND 1881
FORSIKRER HESTE, KVÆG, FAAR OG SVIN
KONTOR: HAVNEGADE 4, AARHUS TELEFON NR. 1300

Sophus Berendsen A/S

København Aarhus
Ørstedhus Kannikegade 18
Vester Farimagsgade 41

Alt Entreprenørmateriel.

Damp- og Motorlokomotiver,
Gravemaskiner, Tipvogne,
Spormateriel.

Leverandør til Hedeselskabet.

Dansk Plantageforsikringsforening

tegner Forsikring af Genplantningsværdien for Naaletræs-
plantager overalt i Danmark. Indskud een Gang for alle
50 Øre pr. ha, dog ikke under 1 Kr. Aarlig Præmie pr. ha
15 Øre, dog ikke under 50 Øre. Vedtægter og Indmeldel-
sesblanketter faas ved Henvendelse til

FORENINGENS KONTOR I VIBORG.

SHELL

H. BAY
VIBORG

Landmændenes eget gensidige Forsikringselskab

„Hagelskadeforsikringen for Jylland“.

Danmarks største Selskab i denne Branche har nu i 73 Aar
(Siden 1866) ydet de jydsk Landmænd en fuld betryggende
Forsikring mod Tab ved Haglskade paa Markafgrøder til
den lavest mulige Aarspræmie. —

Gennem Reassurance hos Selskabet L'loyds i Lon-
don er Medlemmernes solidariske Ansvar nu
stærkt begrænset. —

Indmeldelser modtages af de i hvert Herred ansatte Distrikts-
forstandere eller ved Henvendelse til **Foreningens Ho-
vedkontor, Ryesgade 33, Aarhus, Direktør Wal-
ter Houlberg.** — **Telefon 1284.** —

Bestyrelsen for fornævnte Forening:

Chr. Lüttichau, Tjele, Formand. C. K. Nielsen, Haubjerg-
gaard, Vejle. H. Skau, Haderslev. Proprietær Suhr-Kirke-
terp, Alstrupgaard pr. Hadsten.

Kampmann & Herskind A/S

Kul og Kokes Import

Dagmarhus, Vestre Boulevard 12
København - Telefon 2628

Viborg Papir-Comp.

Papir & Papirvarer en gros.
Bogtrykkeri.
Kontorforsyning

Sct. Mathiasgade 31—33.
Telf. Viborg 802—803.

A. Philipsen & Co., Viborg.

Maskinanlæg - Automobiler.
Telefon 532—1064.
Elektriske Anlæg - Vandværks-
anlæg. Telefon 174—274.

Lyskopi - Zinktryk

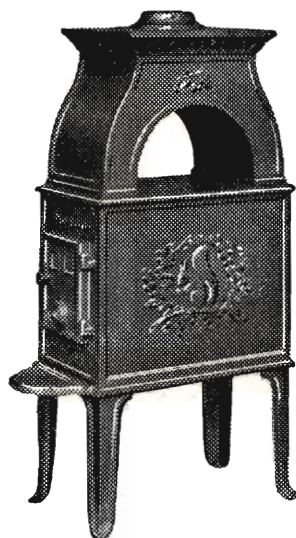
Aarhus Lys- &
Zinktrykanstalt

Frederiksalé 60, Aarhus

AEROLIT
DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF.

MORSØ BRÆNDEOVNE

kan leveres i 12 forskellige Størrelser
og Udførelser

Nyhed:

MORSØ BRÆNDEKAMINER

specielt indrettet for
Brændefyring

6 forskellige Størrelser og
Udførelser

MORSØ STØBEGODS

A/S N. A. CHRISTENSEN & CO., NYKØBING MORS

Redaktion: Afdelingsleder N. Basse og Direktør, Skovrider C. E. Flensborg, Viborg.
Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg.

